

METODOLOŠKI VODIČ

za primjenu debate u strukovnom
obrazovanju i osposobljavanju

*Metodološki priručnik za nastavnike
strukovnih škola koji žele uvesti
strukturiranu debatu u nastavu*

Voice of vocation, Zagreb, 2025.

Impresum

Voice of Vocation – metodološki vodič za primjenu debate u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Izdavač: Hrvatsko debatno društvo (HDD)

Urednice: Ivona Anić i Branimira Penić

Autori: Konzorcij projekta *Voice of Vocation*

Mjesto i godina izdanja: Zagreb, 2025.

Financiranje: Sufinancirano sredstvima Europske unije u okviru programa Erasmus+ (Ključna akcija 2: Opće obrazovanje). Ukupna vrijednost projekta: 400 000 €.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Partneri na projektu

- Hrvatsko debatno društvo – Hrvatska
- Škola za cestovni promet – Hrvatska
- Associazione Società Nazionale Debate Italia – Italija
- IISS Pietro Sette – Italija
- Debating Society Germany e.V. – Njemačka
- Berufliches Schulzentrum Bietigheim-Bissingen – Njemačka
- Otvorena komunikacija – Srbija
- Ekonomsko–trgovinska škola – Srbija
- Međunarodna udruga za obrazovanje u debatiranju (IDEA) – Nizozemska / međunarodna mreža

Sadržaj

- Uvod
- Kako zajedno koristiti *Vodič* i *Priručnik*?
- Aktivno građanstvo i meke vještine u strukovnom obrazovanju
- Zašto debatirati u strukovnim školama?
- Što je debata?
 - ▶ Osnove debate
 - ▶ Formati debate
 - ▶ Debata u učionici
 - ▶ Natjecateljska debata
- Debatiranje u strukovnom obrazovanju — Kurikuli
 - ▶ Debata u učionici (kurikularna)
 - ▶ Dugoročni kurikul debate
 - ▶ Izvanškolsko debatiranje
 - ▶ Metodologija debate u svakodnevnoj nastavi
 - ▶ Procjena i vrednovanje
- Zaključak
- Recenzije

Uvod

Ovaj metodološki vodič razvijen je u sklopu projekta *Voice of Vocation* u okviru programa Erasmus+ KA2 (Opće obrazovanje). Projekt, kojim upravlja Hrvatsko debatno društvo, a provodi konzorcij od devet partnera – debatnih organizacija i strukovnih škola – odgovara na specifične potrebe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja: izgradnju prenosivih mekih vještina, građanske kompetencije, otpornosti i motivacije za cjeloživotno učenje. U potpunosti je usklađen s *Preporukom* Vijeća iz 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje i s fokusom EU-a na zapošljivost, uključivost i aktivno građanstvo. Projekt *Voice of Vocation* prepoznaje da nastavnicima u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SBO) često nedostaje prilagođena obuka i pedagoški materijali prilagođeni SBO-u, sukreirani s nastavnicima i testirani u stvarnim učionicama.

◆ Kako je nastao Vodič?

- Prvotni nacrt izradilo je 9 edukatora (nastavnika strukovnog obrazovanja i stručnjaka za debate) iz 5 zemalja – Hrvatske, Italije, Njemačke, Nizozemske i Srbije.
- Usavršen je kroz tri ciklusa povratnih informacija uz doprinos 24 VET edukatora u partnerskim školama i povezanim institucijama.
- Testiralo je i potvrdilo 40+ edukatora izvan partnerstva u više od 30 škola, u urbanim, ruralnim i udaljenim kontekstima različitih prihoda.
- Recenzirali su ga vanjski stručnjaci za obrazovanje u debatiranju i strukovno obrazovanje, uz recenziju kolega, nastavnika strukovnog obrazovanja.

Sadržajno, *Vodič* pozicionira debatiranje kao odskočnu dasku za aktivno građanstvo i meke vještine – kritičko mišljenje, komunikaciju, suradnju, prilagodljivost, rješavanje problema – unutar stvarnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te zahtjeva tržišta rada. Objašnjava osnove debate (analiza teze, istraživanje, argumentacija, modeli, izgradnja slučaja, opovrgavanje), formate (KP, WS, BP, učionica), organizaciju učionice (uloge, velike grupe, odabir teme, vrijeme) i procjenu (kriteriji ocjenjivanja, samoprocjena i procjena od strane vršnjaka, formativna povratna informacija). Ukratko, *Vodič* objašnjava suštinu i važnost debatne pedagogije u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

★ Integrirani skup materijala

- *Metodološki vodič* – teorijski i metodološki okvir (ovaj dokument)
- *Metodološki priručnik* – operativni planovi nastave i samostalne aktivnosti spremne za nastavu
- Moduli za e-učenje – samostalno učenje za nastavnike.

Kako zajedno koristiti *Vodič* i *Priručnik*?

Postavljeni kao komplementarne polovice jednog resursa, *Vodič* i *Priručnik* najbolje funkcioniraju u ovom redoslijedu:

1 Počnite s <i>Vodičem</i> Shvatite ciljeve, strukture i pedagogiju – <i>ŠTO</i> i <i>ZAŠTO</i> .	2 Prijedite na <i>Priručnik</i> Odaberite plan lekcije ili samostalnu aktivnost koja odgovara vašem predmetu, grupi i raspoloživom vremenu.	3 Dodajte e-učenje Koristite online module za vlastiti profesionalni razvoj, kao i kratke uvode za učenike.	4 Praćenje utjecaja Primijenite rubrike i obrasce za povratne informacije; provodite male cikluse implementacije → povratne informacije → prilagodbe.
---	---	---	---

Aktivno građanstvo i meke vještine u strukovnom obrazovanju

Aktivno je građanstvo sposobnost davanja pozitivnoga doprinosa vlastitoj zajednici i društvu u cjelini. Ono zahtijeva stvarno razumijevanje demokratskih procesa, kritičko mišljenje i sposobnost sudjelovanja u smislenom dijalogu. Debata razvija upravo te vještine: kritičko mišljenje, učinkovitu komunikaciju i aktivno slušanje.

Svijet prolazi kroz brze socioekonomske, političke i tehnološke promjene – pritiske koji snažno utječu na strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Tehničke vještine i dalje su važne, ali meke vještine – kritičko mišljenje, komunikacija, prilagodljivost, timski rad – postaju ključne za profesionalni razvoj i društvenu uključenost polaznika strukovnoga obrazovanja i osposobljavanja. Nedavne studije naglašavaju važnost mekih vještina na tržištu rada koje se razvija: radna mjesta postaju dinamičnija i tehnološki sofisticiranija, sposobnost prilagodbe, suradnje i rješavanja problema dobiva postaje važnija.

Debata unutar programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja povezuje teoriju i praksu. Učenici artikuliraju svoje misli, brane stajališta i vrednuju suprotstavljene perspektive – navike koje se prenose na druge predmete, radna mjesta i u građanski život. Također, debata je u skladu s EU-ovim naglaskom na ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje. Europski okvir iz 2018. godine navodi osam ključnih kompetencija – uključujući osobne, socijalne i kompetencije za učenje, kompetenciju građanstva i kulturnu osviještenost – a debata obuhvaća gotovo sve njih.

■ Zapošljivost — što EU pod time podrazumijeva?

- Mladi ulaze u svijet rada sa znanjem i vještinama koje pruža kvalitetan sustav osposobljavanja.
- Radnici se mogu premještati s jedne na drugu ulogu unutar iste organizacije, ispunjavajući zahtjeve nove pozicije.

Te vještine zapošljivosti mješavina su tehničkih i mekih vještina: komunikacija, suradnja, rješavanje problema, kreativnost, vodstvo, emocionalna inteligencija, prilagodljivost i predanost cjeloživotnom učenju. Debata je odlična u razvijanju svih njih istovremeno. Kroz strukturiranu praksu studenti uče analizirati probleme, procjenjivati perspektive i iznositi koherentne argumente. Razvijaju vodstvo i emocionalnu inteligenciju upravljanjem stresom, slušanjem unatoč razlikama i konstruktivnim uključivanjem vršnjaka. Izgrađuju prilagodljivost i naviku kontinuiranog učenja – kvalitete koje se izravno prenose na suvremeno radno okruženje.

Vještine debate povezane s ključnim kompetencijama EU-a za cjeloživotno učenje (2018.)

Vještina debate	Povezana ključna kompetencija EU-a	Doprinos debate
Kritičko mišljenje i rješavanje problema	Osobne, socijalne vještine i vještine učenja · Građanstvo	Učenici analiziraju složena pitanja, preispituju pretpostavke i ocjenjuju argumente jačajući refleksivno prosuđivanje i demokratsko sudjelovanje.
Komunikacija (verbalna, neverbalna, paraverbalna)	Pismenost · Višejezičnost	Debatanti vježbaju jasnu strukturu, prilagođavaju jezik kontekstu i namjerno koriste govor tijela i ton glasa.
Suradnja i timski rad	Osobne i društvene vještine te vještine učenja	Debata zahtijeva koordiniranu timsku pripremu, raspodjelu uloga i postizanje konsenzusa – suradnja na radnom mjestu u malom.
Argumentacija i uvjeravanje	Građanstvo · Pismenost	Učenici uče braniti stavove argumentima i razumom – što je ključno za građanski angažman i javni diskurs.
Istraživanje i informacijska pismenost	Digitalna pismenost	Debateri procjenjuju izvore, provjeravaju vjerodostojnost i integriraju dokaze razvijajući istinsku medijsku i informacijsku pismenost.
Prilagodljivost i kreativnost	Osobno i socijalno učenje te učenje za učenje · Kulturna osviještenost i izražavanje	Improvizirane debate treniraju prilagodljivost, kreativno oblikovanje i otvorenost prema alternativnim perspektivama.
Vodstvo i inicijativa	Poduzetništvo	Debata stvara liderske uloge – govornike, predsjedavajuće, suce – i zahtijeva strateške odluke pod pritiskom.
Etčko rasuđivanje i poštovanje različitosti	Građanstvo · Kulturna osviještenost i izražavanje	Debatanti se prema suprotnim stavovima odnose s poštovanjem,

		razvijaju empatiju i ističu međukulturalna i etička pitanja.
Samopouzdanje i otpornost	Osobne i društvene vještine te vještine učenja	Vježba jača samopouzdanje, otpornost na kritike i sposobnost djelovanja pod stresom.

Debata o globalnim i stručnim pitanjima za jaču zapošljivost

Jednom kada učenici steknu temelje mekih vještina, mogu ih usavršavati na stvarnim problemima. Događaji u jednom dijelu svijeta šire se preko kontinenata, oblikujući lokalna tržišta i svakodnevni život. Inflacija, klimatske promjene, socijalna pravda, geopolitika, javno zdravstvo – rasprava o tim temama prisiljava učenike da temeljito istražuju, istovremeno uzimaju u obzir različita stajališta i grade dobro utemeljene argumente.

Debata o klimatskim promjenama, na primjer, istovremeno zahtijeva znanstvene podatke, analizu politika i socioekonomsku perspektivu. Debate o socijalnoj pravdi uvode studente u povijest, pravo i aktualna događanja. Teme iz međunarodnih odnosa gurnu ih u geopolitiku, kulturu i diplomaciju – tiho gradeći globalno građanstvo. Teme iz javnog zdravstva isprepliću dokaze, politiku i etiku. Nijedna od ovih vježbi nije apstraktna: svaka oblikuje način na koji studenti pristupaju složenosti u ostatku života.

Strukovne teme jednako su važne. Debate poput „utjecaja automatizacije na kvalificirane zanate" ili „uloge obnovljive energije u budućim strukovnim poslovima" uvlače učenike u znanja specifična za industriju i tjeraju ih da predviđaju kamo njihovo područje ide. Usput razvijaju tehničku tečnost i meke vještine – prilagodljivost, komunikaciju, strateško razmišljanje – koje ih čine istinski zapošljivima.

Vještine debatiranja u poslovnom okruženju

Sposobnost uvjeravanja i jasne komunikacije često odlučuju o uspjehu poduzeća. Vještine raspravljanja pojavljuju se posvuda – u pregovorima, prodaji, vodstvu.

Steve Jobs, Richard Branson, Sara Blakely – sve su izgradili svojom iznimnom sposobnosti stvaranja vizije argumentiranjem. Jobsove prezentacije okupile su timove i kupce oko *Applea*. Bransonov talent za uvjeravanje dionika pretvorio je *Virgin* u raznolik međunarodni brend. Blakely je uvjerila proizvođače i trgovce da povjeruju u *Spanx* kada ništa slično nije postojalo.

Za učenike strukovnog obrazovanja, debatiranje je vještina u svijetu u koji ulaze: pregovaranje s klijentima, uvjeravanje investitora, vođenje timova, donošenje ispravnih odluka u neizvjesnim trenucima. Uvjerljiva argumentacija, aktivno slušanje, strateško razmišljanje, mišići su koji pobjeđuju u pregovorima, potiču prodaju i vode organizacije kroz krize.

Zašto debatirati u strukovnim školama?

Strukovne škole postoje kako bi spojile znanje s vještinom (*know-how*) koju učenici mogu koristiti čim kroče na tržište rada. Debata jača meke vještine koje su temelj tog znanja i umijeća: komunikaciju, suradnju i kritičko mišljenje.

Dijaloške strategije, posebice debatiranje, započinju u osnovnoj školi i smatraju se ključnima za razvoj mekih vještina, građansko obrazovanje i promjenjivi svijet rada. Trening debatiranja savršeno se podudara s vještinama koje u izvješću „Budućnost poslova 2023.“ ističe Svjetski ekonomski forum:

◆ Vještine koje traži tržište rada:

- rješavanje problema,
- kreativnost, originalnost i rasuđivanje,
- samoupravljanje, tolerancija na stres i aktivno učenje,
- rad s ljudima – suradnja i vodstvo.

To su vještine koje umjetna inteligencija ne može lako replicirati. Tvrtke neprestano ističu komunikaciju, suradnju i timski rad kao strateške vještine. Njihovo razvijanje zahtijeva vrijeme i usmjerenu praksu, što školski kurikulum može pružiti. Debata, shvaćena kao metodologija „znanja kako razmišljati“, zaslužuje mjesto u kurikulumima strukovnog obrazovanja kao sredstvo za aktivno građanstvo, karijerno usmjeravanje i socijalnu uključenost.

Što debata može učiniti unutar strukovne škole?

★ Pet konkretnih utjecaja

- Protivi se komunikacijskom siromaštvu – osobito kod učenika čiji obiteljski ili društveni kontekst nudi ograničene jezične alate – kroz obrazovanje u dijalogu, empatiji i kreativnom razmišljanju.
- Motivira učenike temeljeći nastavu na aktualnim, zanimljivim temama povezanim s njihovim budućim karijerama.
- Stvara pozitivno okruženje za učenje u mješovitim sociokulturnim razredima dajući svakomu ulogu sa zajedničkim ciljevima.
- Smanjuje broj neuspjeha i odustajanja dodavanjem dinamičnih, aktivnih radionica u kurikulum.
- Potiče etički i moralni razvoj.

Dokazi podupiru tu tvrdnju. Mezuk i kolege (2021.) proučavali su deset godina školskih podataka iz 116 srednjih škola i otkrili da su debatanti 19 % vjerojatnije završili školu od onih koji nisu debatirali, s prosjekom ocjena višim za otprilike jedan bod. Druge studije pokazuju poboljšanja u pismenosti, razumijevanju pročitano, školskom angažmanu i upisu na fakultet, uz smanjenje izostanaka.

Uvođenje debate u učionice strukovnog obrazovanja i osposobljavanja pretvara pasivna predavanja u aktivne razgovore. Učenici ne primaju samo informacije, već zauzimaju stajališta, brane ih i prilagođavaju se izazovima. Razlika je u preuzimanju odgovornosti.

Kako se debatiranje pojavljuje u različitim predmetima VET-a?

POSLOVANJE Poslovanje i poduzetništvo Etička upotreba podataka s društvenih mreža u marketingu Prednosti i nedostaci stilova upravljanja Globalizacija i lokalna poduzeća	ZDRAVLJE Zdravstvo i medicina Raspodjela ograničenih medicinskih resursa Etika novih medicinskih tehnologija Omjer troškova i koristi specifičnih intervencija
TEHNOLOGIJA Tehnologija i IT Umjetna inteligencija i tržište rada Etika hakiranja u kibernetičkoj sigurnosti Otvoreni softver nasuprot vlasničkom	TURIZAM Gostoprimstvo i turizam Utjecaj turizma na lokalno gospodarstvo nasuprot ekološkim i kulturnim troškovima Održive turističke prakse

Što je debata?

Debata je formalna, strukturirana rasprava u kojoj sudionici zastupaju suprotstavljene stavove o određenoj temi. Cilj je uvjeriti publiku ili suče dobro organiziranim argumentima, jasnom komunikacijom i strateškim opovrgavanjem. Učinkovito debatiranje temelji se na pet navika: komunikaciji, analizi, istraživanju, argumentaciji i opovrgavanju.

Debata nije kaotična svađa niti natjecanje tko je najglasniji. Ne radi se o pobjedi po svaku cijenu. Riječ je o iznošenju i obrani dobro utemeljenih stajališta poštujući suprotne perspektive.

U središtu je svake debate kontroverzna tema iznesena kao prijedlog. To je jasna tvrdnja koja definira predmet rasprave i uloge koje iza njega stoje. Različite vrste prijedloga zahtijevaju različite načine analize, pripreme i raspravljanja.

Svaku debatu sastoji se od nekoliko uobičajenih komponenti. Započinje uvodom u kojem timovi izlažu svoje stavove i temu. U fazi glavnih argumenata svaki tim iznosi svoj slučaj uz dokaze. Tijekom pobijanja, timovi se izravno bave protivničkim argumentima. Unakrsno ispitivanje omogućuje sudionicima saznati slabosti protivničkoga slučaja. Zaključak svakom timu omogućuje sažimanje argumenata i iznošenje konačnoga apela. Detalji variraju, ali temeljna je struktura uvijek prepoznatljiva.

Osnove debate – šest temeljnih koraka

Uspješna debata zahtijeva temeljitu pripremu tima: od analize problema i postavljanja ciljeva do vaganja argumenata i prikupljanja dokaza. Proces se odvija kroz šest koraka:

1	2	3	4	5	6
Analiza teze Pročitajte tezu. Utvrđite sukob.	Istraživanje Pronađite vjerodostojne dokaze.	Izgradnja argumenata Izgradite tvrdnju, objašnjenje, dokaz i poveznicu.	Izrada plana Za političke teze: izvršitelj, mekanizam, trošak.	Izgradnja slučaja Kombinirajte argumente u povezanu cjelinu.	Završni govor / opovrgavanje Uključite se i pobijte opoziciju.

1. Analiza teze

Svaka dobra rasprava započinje uravnoteženom, spornom tezom — onom koja oba tima potiče na iznošenje stvarnih argumenata. Iz jedne se teme mogu izvesti različite teze, ovisno o tome koji aspekt problema želite obraditi.

Teza je središnja tvrdnja koju tim mora dokazati ili opovrgnuti. Ona oblikuje raspravu i usmjerava svaki daljnji argument. Snažna teza je jasna, sažeta i sporna — dovoljno specifična da usmjeri raspravu, ali dovoljno široka da

dopušta stvarne razlike u mišljenjima. „Školska bi uniforma trebala biti obavezna u svim javnim školama.“ je jasna, specifična teza koja podupire značajne argumente s obiju strana.

Važno je poznavanje vrste teze jer svaka od njih mijenja teret dokazivanja i liniju rasuđivanja koju timovi trebaju slijediti..

TEZA Činjenica „Nešto jest ili nije.“ Izgrađeno na dokazima i primjerima; tim mora dokazati tvrdnju izvan razumne sumnje. Primjer: „Oglašavanje čini više štete nego koristi.“	TEZA Vrijednost „Nešto ima intrinzičnu vrijednost – ili je nema.“ Izgrađeno na usporedbi s definiranim kriterijima. Primjer: „Shakespeare je najveći svjetski pisac.“	TEZA Politika „Nešto bi trebalo učiniti – ili ne bi trebalo.“ Obično započinje s „Ovaj dom bi...“. Izgrađeno na modelu koji predlaže promjenu statusa quo.
--	---	--

Nakon što utvrdite vrstu teze, detaljnije istražite njezin okvir, utjecaj i ključne dionike. Postoje dva uobičajena načina pripreme: improvizirana debata (teza se objavljuje neposredno prije debate, npr. sat vremena ranije - bog čega je logičko-argumentacijska vještina presudna) i pripremljena debata (teza se najavljuje znatno unaprijed, npr. mjesec dana ranije, što omogućuje temeljito istraživanje).

Poveznica s Priručnikom

- Lekcija: Analiza teze
- Lekcija: Razumijevanje vrsta teza (WSD format)

2. Istraživanje

Izvedba u debati zauzima relativno kratak dio cijelog procesa. Većina se vremena provodi u dubinskom istraživanju – pronalaženju dokaza koji jačaju argumente. Temeljito je istraživanje okosnica svake uspješne debate.

Kako izgleda dobro istraživanje?

- odabir izvora – akademski časopisi, ugledni mediji, mišljenja stručnjaka;
- prikupljanje dokaza – relevantni podaci, statistike, studije slučaja, primjeri;
- zadatak istraživača – prikupiti opće informacije, identificirati istraživačku hipotezu, organizirati i procijeniti dokaze koji podupiru argumente i omogućuju opovrgavanje.

▣ Poveznica s *Priručnikom*

- Lekcija: Istraživanje – brze činjenice za snažne argumente

3. Izgradnja argumenata

Argument je skup izjava ili razloga koji se koriste za podržavanje ili osporavanje teze. Uvjerljiv argument uvijek ima četiri dijela: tezu, objašnjenje, dokaz i poveznicu.

DIO 1 Teza Središnja teza koju pokušavate dokazati – jasna i specifična, npr. „Obavezne uniforme poboljšavaju ponašanje učenika.“	DIO 2 Objašnjenje Zašto je teza valjana ili važna? Objasnite razmišljanje – logiku, načelo ili mehanizam koji stoji iza nje.	DIO 3 Dokazi Činjenice, statistike, stručna mišljenja, studije slučaja, primjeri iz stvarnog života moraju biti vjerodostojni, relevantni i dovoljno čvrsti da potkrijepe tezu.	DIO 4 Poveznica na tezu Povezuje argument s tezom. Odgovara na pitanje: kako ovaj argument dokazuje tezu?
---	--	---	---

Uvjerljivost se gradi na logičkoj dosljednosti i relevantnosti. Predvidite protuargumente i otklonite slabosti vlastite argumentacijske linije prije protivničkog tima. Kako biste osigurali opravdanost svakog argumenta, procijenite njegov utjecaj – utječe li on uistinu na tijek rasprave?

▣ Poveznica s *Priručnikom*

- Lekcija: Argumentacija
- Lekcija: Logika u raspravi
- Lekcija: Izgradnja argumenata

4. Izrada plana

Kada je teza politička, potreban vam je plan – konkretna razrada onoga što treba poduzeti kako bi se problem riješio. Dobar plan navodi tri ključne stavke:

PLAN Izvršitelj Tko provodi radnju?	PLAN Mehanizam Kako to funkcionira?	PLAN Trošak
---	---	------------------------------

Vlada, škole, policija, EU, strukovna udruženja – navedite izvršitelja.	Konkretna mjera ili koraci: zabrana, oporezivanje, regulacija, subvencioniranje, obrazovanje, uvođenje obveza.	Koliko to košta – financijski, politički, društveno? Koji su realni ustupci na koje pristajete odabirom ovog plana?
---	--	---

Plan nije potreban kada se rasprava usredotočuje na to postoji li problem ili koje su njegove implikacije. Nužan je kada teza predlaže rješenje. Uzmimo za primjer tezu „Potrebna je intervencija vlade u borbi protiv klimatskih promjena“: plan bi mogao predložiti porez na ugljik (mehanizam), vladu ili određenu agenciju (izvršitelja) i kvantificirane financijske i ekonomske učinke (troškove). Dobro osmišljen plan pokazuje da je vaše rješenje izvedivo, praktično i spremno za rješavanje problema koji je pred vama.

▣ Poveznica s Priručnikom

- Lekcija: Model u debati
- Lekcija: Izrada plana (Stvaranje modela) – Postupna izrada modela u političkoj debati

5. Izgradnja slučaja

Argumentacija je kohezivan skup argumenata koji opravdavaju stav tima o temi. Izgradnja slučaja znači sastavljanje argumenata tima i osiguravanje da su oni čvrsti i dosljedni. To omogućuje debatantima da prioritet daju onim argumentima koje smatraju najvažnijima i odluče kako interpretirati temu da bi ju obranili. Unutar slučaja, debatanti definiraju liniju tima – strateški raspored argumenata. Kod političke rezolucije, slučaj je usko povezan s problemom koji se rješava i s obrazloženjem koje stoji iza predloženog rješenja.

▣ Poveznica s Priručnikom

- Lekcija: Izgradnja slučaja

6. Završni govor / opovrgavanje

Opovrgavanje znači osporavanje i razgradnju argumenata protivničke strane. To je potez koji debatu čini debatom. Učinkovito opovrgavanje temelji se na četirima strategijama:

◆ Četiri strategije za opovrgavanje

Prepoznajte nedostatke

Logičke nedosljednosti, nedostajući dokazi, neutemeljene pretpostavke u protivnikovu argumentu.

Protudokazi

Predložite dokaze koji izravno proturječe njihovim tvrdnjama ili ih potkopavaju.

Preoblikujte

Ponudite drugačiju perspektivu koja umanjuje važnost ili relevantnost njihova argumenta.

Minimizirajte

Priznajte manje točke, ali pokažite da čak i ako su istinite, ne mijenjaju tezu.

Opovrgavanje treba biti jasno, sažeto i izravno, usmjereno na ključne slabosti protivničkog argumenta. Snažno opovrgavanje može promijeniti tijek rasprave – pokazuje kritičko mišljenje i sposobnost reagiranja pod pritiskom. Debatanti mogu odgovoriti tijekom vlastitog govora ili podnošenjem zahtjeva za *point* (POI – upadica u govor protivničkog tima) tijekom protivničkog govora. POI-ji moraju biti kratki – ne duži od 15 sekundi.

Poveznica s Priručnikom

- Lekcija: Opovrgavanje

Formati debate

Širom svijeta koriste se razni formati. Ovo poglavlje obuhvaća četiri najčešća u europskim učionicama.

Pregled formata

KP Karl Popper 2 tima · po 3 govornika 6+6+5+5 (min) + 5/5 (min) govori sažimanja Unakrsno ispitivanje	WS Svjetske škole 2 tima · po 3 govornika 8 min glavnih govora + 4 min odgovora POI-jevi minute 1 - 7	BP Britanski parlamentarni 4 tima · po 2 govornika 7 minuta po govorniku 2 vlade + 2 oporbe	CR Razred Fleksibilne uloge Podesite govornike, suce, vrijeme. Idealno za svakodnevne učionice strukovnog obrazovanja.
--	---	---	--

Debata po modelu Karla Poppera (KP)

Dva tima po tri govornika raspravljaju o unaprijed postavljenoj temi.

Redoslijed govora

6 min	UVOD 1. teza	Iznosi argumentaciju tima.
3 min	UNAKRSNO ISPITIVANJE Unakrsno ispitivanje	Prva opozicija po postavlja pitanja prvoj tezi.
6 min	OPOZICIJA 1. opozicija	Iznosi protuargumente.

3 min	UNAKRSNO ISPITIVANJE Unakrsno ispitivanje	Prvi govornik teze (propozicije) ispituje prvog govornika opozicije.
5 min	PROPOZICIJA 2. teza	Razvija slučaj, odgovara na prigovore.
3 min	Unakrsno ispitivanje Unakrsno ispitivanje	Runda unakrsnog ispitivanja između drugih govornika.
5 min	OPOZICIJA 2. opozicija	Nadovezuje se na opovrgavanje; iznosi nove izazove.
5 min	ZAKLJUČAK Završna riječ teze (propozicije)	Završna riječ i apel na suce.
5 min	ZAKLJUČAK Završna riječ protivničke strane (opozicije)	Završna riječ i apel na suce.

Svjetska školska debata (WS)

WS spaja pripremano i improvizirano debatiranje. Svaki tim ima tri govornika; govori traju osam minuta; završni odgovori na kraju traju četiri minute. Između prve i sedme minute svakog govora, protivnički govornici mogu postaviti *point* (POI) – kratka pitanja ili primjedbe. Prihvatanje jedne ili dviju pokazuje angažman.

Redoslijed govora

8 min	PROPOZICIJA Premijer	Uobličavanje teze i otvaranje slučaj.
8 min	OPOZICIJA Vođa opozicije	Proturječi slučaju; otvara liniju opozicije.
8 min	PROPOZICIJA Potpredsjednik vlade	Gradi slučaj; angažira opoziciju.
8 min	OPOZICIJA Zamjenik vođe opozicije	Formulira liniju opozicije; opovrgava.
8 min	PROPOZICIJA Član vlade	Dodaje daljnji suštinski argument i protuargument.
8 min	OPOZICIJA Član opozicije	Dodaje daljnji suštinski argument i pobijanje.
4 min	ODGOVOR Odgovor opozicije	Završna riječ – opozicija govori prva.
4 min	ODGOVOR Odgovor vlade	Završna riječ – vlada ima posljednju riječ.

Britanska parlamentarna debata (BP)

BP je dinamičan i zanimljiv – četiri tima po dva govornika. Dvije su strane (Vlada i Opozicija) podijeljene na timove za uvodne i završne govore.

Redoslijed govora

7 min	OTVORENA VLADA Premijer	Počinje izlaganjem slučaja tima.
7 min	OTVORENA OPOZICIJA Vođa opozicije	Oblikuje odgovor opozicije.
7 min	OTVORENA VLADA Potpredsjednik vlade	Iznosi argumente; opovrgava.
7 min	OTVORENA opozicija Zamjenik vođe opozicije	Gradi opoziciju; opovrgava.
7 min	ZATVORENA VLADA Član vlade	Donosi novu analizu; proširuje argumentaciju opozicije.
7 min	ZATVORENA OPOZICIJA Član opozicije	Donosi novu analizu; proširuje argumentaciju opozicije.
5 min	ZAVRŠNA RIJEČ Tajnik vlade	Zaključuje – sažima i pojačava.

5 min

ZAVRŠNA RIJEČ

Tajnik opozicije

Zaključuje – sažima i pojačava.

Debata u učionici

Razred je idealno okruženje za debatu. To je poznato okruženje s niskim ulozima u kojemu učenici mogu vježbati pod nadzorom učitelja. Pravilno vođena debata potiče razvoj kritičkog mišljenja, unaprjeđuje vještinu argumentacije i jača samopouzdanje učenika.

Umjesto tradicionalnog predavanja o, primjerice, etičkim aspektima genetskog inženjerstva, organizirajte debatu u kojoj jedna skupina učenika zagovara genetsku modifikaciju radi sprječavanja bolesti, dok se druga tomu protivi iz sigurnosnih i moralnih razloga. Formati poput *fishbowl* debate (gdje uža skupina debatira u središtu, dok ostali promatraju i daju povratne informacije) i *debate carousels* (u kojoj se učenici ciklički izmjenjuju po stanicama i raspravljaju o različitim aspektima teme) održavat će dinamiku nastave.

Ovo poglavlje objašnjava kako uspješno organizirati debatu unutar uobičajenih okvira i ograničenja s kojima se svaki nastavnik susreće – kao što su nastavni plan i program, raspoloživo vrijeme te veličina odgojno-obrazovne skupine.

1. Dodjela uloga

Zamislite da obrađujete uzroke i posljedice Velike gospodarske krize iz 1929. godine. U tradicionalnom obliku nastave vi izlažete, a učenici pišu bilješke (ili pokazuju nezainteresiranost). Umjesto toga, podijelite ih u grupe, ponudite im različite izvore i perspektive te ih potaknite na raspravu. Rezultat će biti aktivno sudjelovanje, razvoj kritičkog mišljenja i visok angažman.

■ WSDC uloge – standardnih 11:

- tri govornika – teza,
- tri govornika – opozicija/protustrana,
- jedan tajnik,
- jedan predsjedatelj,
- tri suca.

Model od jedanaest sudionika predstavlja standard, no veličina razreda u praksi varira. Glavni je izazov osigurati da svaki učenik dobije smislenu i aktivnu ulogu.

2. Prilagodba debate veličini vaše grupe

Budite fleksibilni s brojem sudionika. Prilagodba WSDC standarda ne umanjuje kvalitetu debate – čak se i na velikim turnirima formati prilagođavaju ovisno o broju raspoloživih sudionika.

◆ Uobičajena prilagodba za manje grupe

- Jedan sudac – pobjednik dobiva sve.

- Dva suca – iskusniji dobiva dva glasa.
- Izostavljanje mjeritelja vremena i predsjedatelja – članovi tima sami preuzimaju te uloge.
- *Iron-maning* – jedan govornik održava dva govora kako bi nadomjestio odsutnog člana tima.

Ove metode funkcioniraju kada je broj sudionika ograničen. Međutim, veći izazov predstavlja suprotan problem: upravljanje grupom s više od trideset učenika.

3. Upravljanje velikim grupama

Kada radite s više od 20 ili 30 učenika, ključno je da svaki od njih dobije jasnu ulogu. Budući da debate često traju dulje od jednog školskog sata, ostaviti učenike neaktivnima može biti vrlo štetno – osobito ako aktivnost utječe na ocjenu.

★ Uloge u debati prema razini uključenosti

- Govornici – visoka razina uključenosti, kako u pripremi tako i u samoj debati.
- Suci – jednostavnija priprema, ali visoka aktivnost tijekom debate i prilikom davanja povratnih informacija.
- Predsjedatelj / Mjeritelj vremena – minimalna priprema, visoka aktivnost tijekom debate.
- Istraživači – dodatne uloge usmjerene na pripremu ili promotivne aktivnosti.

Prilagodite uloge sposobnostima i interesima učenika. Neki učenici žele biti u središtu pozornosti, dok drugi napreduju u popratnim ulogama. Potaknite sve da isprobaju nešto novo – samopouzdanje raste kada učenici otkriju talente za koje nisu ni znali da ih posjeduju.

4. Raspodjela vremena

Vrijeme za pripremu i trajanje debate ovisi o vama. Više vremena za pripremu omogućuje dublje istraživanje teme, no improvizirane debate s minimalnom pripremom također mogu biti učinkovite. Prilagodite trajanje govora rasporedu vremena kojim stvarno raspolazete.

5. Odabir prave teme

Izbor teme može biti dvosjekli mač. Odaberite teze koje su pravedne, uravnotežene te povezane s interesima učenika i nastavnim planom i programom. Na satu povijesti, teza „Ovaj dom smatra da je industrijska revolucija donijela više štete nego koristi“ otvara mogućnost društvene, ekonomske i ekološke analize. U znanstvenim predmetima, teza „Ovaj dom učinio bi cijepljenje obaveznim“ poučava učenike o politici javnog zdravstva i analizi dokaza koji stoje iza nje.

6. Procjena i povratne informacije

Učinkovito je ocjenjivanje uvijek konstruktivno ocjenjivanje. Budite pozitivni. Istaknite područja koja treba poboljšati, ali pritom pazite da ne obeshrabrite sudionike. Prepoznajte hrabrost za javni nastup i argumentiranje te svaku raspravu shvatite kao priliku za učenje.

Korištenje debata u nastavi

Debatne igre pretvaraju obične lekcije u sadržaj koji učenici pamte. Metode poput *Continuum Line* (Pravac mišljenja), *Four Corners* (Četiri kuta), *Hot Seat* (Vruća stolica), *Think-Pair-Share* (Razmisli – Upari – Razmijeni), *Fishbowl* (Akvarij), *Role-Play Debate* (Debata u ulogama), *Devil's Advocate* (Đavolji odvjetnik) – svaka nudi drukčiji pristup razvoju kritičkog mišljenja, komunikacije i suradnje.

★ Zašto koristiti debatne igre

Uključenost i motivacija

Živahne i dinamične učionice; učenje postaje interaktivno umjesto pasivnog primanja informacija.

Razvoj vještina

Kritičko mišljenje, javni nastup, aktivno slušanje, logično argumentiranje – uz razvoj emocionalne inteligencije pri rješavanju nesuglasica.

Primjena u stvarnom svijetu

Ove su vještine izravno prenosive na poslovne sastanke, građansku raspravu i donošenje svakodnevnih odluka.

IGRA Pravac mišljenja Povijest: uzroci događaja. Znanost: etičke implikacije novih tehnologija.	IGRA Četiri kuta Književnost: interpretacija teksta. Društvene znanosti: aktualna događanja ili politički stavovi.	IGRA Vruća stolica Jedan učenik odgovara u ulozi — kao povijesna ličnost, političar, stručnjak, dok mu ostali postavljaju pitanja.
IGRA Razmisli – Upari – Razmijeni Samostalno razmišljanje → rasprava u paru → dijeljenje s razredom. Potiče jasnoću izražavanja i slušanje.	IGRA Akvarij Mali, unutarnji krug raspravlja; vanjski krug promatra i bilježi inpute.	IGRA Debata u ulogama Male grupe brane dodijeljenu ulogu ili perspektivu.

▣ Poveznica s *Priručnikom*

- Lekcija: Vježbe za pregovaranje, komunikaciju i prezentaciju

Natjecateljska debata

Natjecateljska debata podrazumijeva sudjelovanje na turnirima. Postoje brojne prilike za natjecanje na lokalnoj i međunarodnoj razini, pri čemu je najvažniji čimbenik uspjeha tima upravo trener.

Mentorstvo nadilazi samo poučavanje osnova. Ono je usmjereno na izgradnju vještina, strategija i samopouzdanja, te na oblikovanje tima koji ima kritičko mišljenje, uspješno surađuje i gradi ili pobija argumente pod pritiskom.

1. Osnivanje uravnoteženog tima

Različite govorničke pozicije zahtijevaju različite vrline. Uravnoteženi tim koristi snage svakog govornika u onome u čemu je najbolji:

POZICIJA	POZICIJA	POZICIJA
Prvi govornik	Drugi govornik	Treći govornik
Temeljit u istraživanju; iznosi strukturirane i dobro potkrijepljene argumente. Dovoljno samouvjeren za izlaganje temeljnog slučaja tima.	Brz mislilac; učinkovit u odgovaranju protivničkoj strani. Prilagodljiv i oštar u opovrgavanju, dok istovremeno nadograđuje vlastitu argumentaciju.	Izvrсна analitička sinteza. U WS formatu također opovrgava. Kombinira sažetak debate s protuargumentacijom.

2. Razvijanje vještina debate i strategije

◆ Četiri stupa natjecateljskih vještina

Istraživanje

Vjerodostojni dokazi iz različitih izvora – akademskih časopisa, uglednih novina i stručnih mišljenja. Budite u tijeku s aktualnostima i upoznajte tim s više različitih perspektiva o uobičajenim temama.

Argumentacija

Struktura koja uključuje tvrdnju, objašnjenje, dokaz, poveznica i utjecaj. Potaknite logičku dosljednost, relevantnost i uvjerljivost u svakom argumentu.

Opovrgavanje

Kritički analizirajte protuargumente i pripremite odgovore. Održavajte vježbe usmjerene na uočavanje uobičajenih slabosti u izgradnji slučaja.

Javno nastupanje

Verbalna i neverbalna izvedba. Vježbajte ton glasa, tempo govora, govor tijela i kontakt očima dok ne postanu instinktivni.

3. Izgradnja timske povezanosti i samopouzdanja

★ Kako trenirati tim?

Potičite suradnju

Otvorena komunikacija i timski rad. Dijeljenje ideja, konstruktivna kritika i međusobna podrška tijekom pripreme.

Izgradite samopouzdanje

Istaknite snage i radite na slabostima. Pružite pozitivno ohrabrenje; svaka je debata nova prilika za učenje.

Upravlajte stresom

Poučavajte učenike koncentraciji, smirenosti i prisebnosti pod pritiskom. Primjenjujte vježbe disanja, mentalnu pripremu i metode suočavanja s nervozom.

Strateško, poticajno vodstvo usmjereno na razvoj vještina ono je što priprema učenike za uspjeh na turnirima – i, što je još važnije, pretvara ih u samouvjerene kritičke mislioce i učinkovite komunikatore.

Debatiranje u strukovnom obrazovanju — Kurikuli

★ Srž Vodiča

Kako uspješno uklopiti debatiranje u nastavni tjedan strukovnog obrazovanja – a da se pritom ne naruši nastava predmeta, ne poremeti raspored ili da se od nastavnika ne traži da preko noći postanu debatni treneri.

Aktivnosti debate mogu se integrirati u nastavni plan i program kako bi njihov utjecaj na proces učenja bio što učinkovitiji te kako bi postale sastavni dio opće metodologije poučavanja. Predlažemo tri modela integracije debate. Odaberite onaj koji najbolje odgovara kontekstu vaše škole i vašoj trenutnoj razini poznavanja debate.

Tri modela kurikula – kratki pregled

OPCIJA 1 Debata u učionici Primjena u kurikulu, uklopljena u pojedinačne nastavne predmete. Najbolja polazna točka za učenike bez prethodnog debatnog iskustva.	OPCIJA 2 Dugoročni kurikul Višegodišnji program usmjeren na razvoj specifičnih mekih vještina kroz različite predmete.	OPCIJA 3 Izvanškolsko debatiranje Dobrovoljni klubovi usmjereni na natjecateljske turnire – namijenjeni učenicima koji žele napredovati.
--	--	--

Preporučujemo da s debatom započnete u učionici kada su učenici tek na početku svog debatnog puta. Nakon toga možete planirati višegodišnji kurikul, a potom – ako postoji stvarni interes učenika i nastavnika – uvesti izvannastavne aktivnosti usmjerene na natjecateljske turnire.

1. Debata u učionici (kurikularna)

„Debata u učionici“ je obrazovna metodologija koja aktivno uključuje učenike u strukturiranu raspravu o određenoj temi – obično usko povezanoj s pojedinim nastavnim predmetom. Ovaj model najbolje funkcionira kada se redovito provodi tijekom školske godine (primjerice, jednom tjedno), kako bi postala sustavna i trajno ugrađena u nastavu.

Strukturirani put u nastavku osmišljen je za početnike, u obliku 45-minutnih nastavnih sati. Ti se satovi mogu ponavljati prema specifičnim potrebama vašeg razreda. Svaki od njih kombinira teoriju s interaktivnom praksom. Za detaljnije primjere i cjelovite lekcije pogledajte *Osnovni program Priručnika*.

MODUL

Uvod u debatiranje (1. sat)

Pokazati učenicima zašto je debata važna.

◆ Ciljevi

- Upoznati učenike s vještinama koje se razvijaju debatom.
- Istaknuti etičke vrijednosti debatiranja.

■ Sadržaj

- Što je debata i zbog čega je važna?
- Etičke odgovornosti debatanta
- Format i pravila debate – trajanje govora, broj govornika i uloge

★ Zagrijavanje / Vođena vježba

Igra „Zašto“; jezične vježbe

✦ Aktivnosti

- Vježbe govornog izražavanja i govora tijela
- Kratka debata na jednostavnu temu (npr. „mačke protiv pasa“ ili „Svi zoološki vrtovi trebali bi se zatvoriti.“) kako bi se učenici upoznali s osnovnom tehnikom i postupkom

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike da razmisle o onome što su naučili te kako su se osjećali tijekom aktivnosti.

MODUL

Izgradnja argumenata (više nastavnih sati)

Čvrsti su argumenti temelj svake debate. Koristite strukturu AREL (tvrdnja, obrazloženje, dokaz, poveznica) kao okvir dobro izgrađene kuće.

◆ Ciljevi

- Prepoznati i konstruirati logički valjane argumente primjenom AREL modela.

■ Sadržaj

- Prepoznavanje strukture argumenta; dovršavanje AREL skeleta.
- Izgradnja uvjerljivih argumenata pomoću AREL modela.

★ Zagrijavanje / Vođena vježba

Debata o balonu; vježba „Smijem li dobiti minutu da govorim o...“; igra za/protiv.

✦ Aktivnosti

- Izgradnja argumenata „za“ i „protiv“ o jednostavnim prijedlozima.
- Razvijanje argumenata o stručnim temama – sigurnost na radnom mjestu, regulativa, tehnologija, etika.
- Predlaganje teze.

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom procesa učenja.

MODUL

Istraživačke vještine (1 sat)

Dokumentarno istraživanje ima ključnu ulogu. Suvremeni izvori informacija gotovo su neograničeni, ali nisu uvijek pouzdani. Zadaća je učenika pronaći, kritički analizirati i odabrati vjerodostojne izvore informacija.

◆ Ciljevi

- Razvijanje istraživačkih vještina, vrednovanje izvora i upravljanje informacijama.

■ Sadržaj

- Osnove dokumentarnog istraživanja i rad s bibliografskim izvorima
- Procjena kvalitete i vjerodostojnosti izvora

★ Zagrijavanje / Vođena praksa

Vođeno pretraživanje i korištenje knjižnica, baza podataka, internetskih izvora te digitalnih alata.

✦ Aktivnosti

- Odabir istraživačke teme povezane s nastavnim planom i programom.
- Provođenje istraživanja uz pomoć internetskih i stručnih bibliografskih izvora.
- Procjena izvora prema prethodno usvojenim kriterijima.
- Izrada istraživačkog izvješća s pravilno oblikovanom bibliografijom.
- Praktični zadaci usmjereni na stručne teme koje su ključne za buduću karijeru učenika.

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom procesa učenja.

MODUL

Opovrgavanje (više nastavnih sati)

Nakon izgradnje argumenta, debatanti moraju opovrgnuti – iznijeti protuargument ili odgovor na tezu protivničkog tima, potkrijepljen dokazima, logičkim slijedom ili protuprimjerima.

◆ Ciljevi

- Prepoznati logičke slabosti u izlaganju protivnika i konstruirati učinkovite protuargumente.

■ Sadržaj

- Struktura pobijanja: ponavljanje tvrdnje, proturječje, potkrepljivanje dokazima i objašnjavanje utjecaja
- Vrste pobijanja: izravno, neizravno (usporedba) i preventivno pobijanje
- Strategije: negacija, prevladavanje, poništavanje
- Logičke pogreške
- Proturječenje putem upita za *point* (POI)

★ Zagrijavanje / Vođena vježba

Predstavite izjavu ili tezu (npr. Domaća zadaća trebala bi biti zabranjena.). Učenici imaju jednu minutu za sastavljanje protuargumenata, nakon čega ga iznose pred grupom.

✦ Aktivnosti

- Sastavljanje protuargumenata koji sustavno ponavlja, opovrgava, podržava i objašnjava utjecaj.
- Primjena različitih vrsta pobijanja na isti početni argument.
- Vježbe u parovima – izmjena jednogminutnih argumenata na koje se odgovara jednogminutnim protuargumentima.

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom aktivnosti.

MODUL

Komunikacijske vještine (više nastavnih sati)

Debata je primarno usmena vježba. Verbalna, paraverbalna (intonacija, tempo, visina tona) i neverbalna komunikacija zajednički oblikuju moćan i uvjerljiv govornički alat.

◆ Ciljevi

- Uspješno upravljati verbalnom, paraverbalnom i neverbalnom komunikacijom uz razvijenu retoričku svijest.

■ Sadržaj

- Javni nastup, aktivno slušanje i neverbalna komunikacija
- Angažiranje publike, jasno izražavanje ideja te odgovaranje na pitanja i izazove

★ Zagrijavanje / Vođena vježba

Pantomima – prenesite koncept bez riječi. Paraverbalna vježba – izgovorite izmišljene riječi s različitim emocijama.

✦ Aktivnosti

- Aktivno slušanje u parovima
- Simulacije scenarija: rješavanje sukoba, pregovaranje o sporazumu
- Analiza poznatih govora

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom aktivnosti.

Ocjenjivanje debate

Debata ne završava neriješenim ishodom – suci proglašavaju pobjednika. Učenici moraju biti unaprijed upoznati s kriterijima ocjenjivanja, a uvođenje vršnjačkog ocjenjivanja (u kojemu učenici ocjenjuju jedni druge) dodatno utvrđuje i usvaja te kriterije.

◆ Ciljevi

- Prepoznati kriterije ocjenjivanja i vrednovati debatu.

■ Sadržaj

- Primjeri povratnih informacija
- Kontinuirana procjena vještina kroz cijeli kurikulum debate radi poticanja napretka učinka

★ Zagrijavanje / Vođena praksa

Vježba minisuđenja: Učenici slušaju kratki isječak govora iz debate te ga ocjenjuju po sadržaju, stilu i strategiji palcem gore/dolje ili na ljestvici od 1 do 3.

✦ Aktivnosti

- Koristite list za ocjenjivanje tijekom gledanja debate.
- Raspravite ocjene i odredite pobjednički tim.

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom aktivnosti.

Vježba debate (više nastavnih sati)

Provedite potpunu debatu. Odaberite temu koja je relevantna učenicima, zatim ih podijelite u dva tima (ili više), vodite ih kroz argumente i protuargumente, a naposljetku neka debatiraju.

◆ Ciljevi

- Vježbati debatiranje od početka do kraja.

■ Sadržaj

- Usavršiti tehniku; prilagoditi se formatu i protivničkom timu
- Simulirane debate o složenim stručnim temama za naprednu praksu

★ Zagrijavanje / Vođena praksa

Brza runda o jednostavnoj tezi (npr. Ovaj dom preferira ljeto u odnosu na zimu). Pet minuta pripreme, 2 – 3 minute po govorniku.

✦ Aktivnosti

- Simulacija pripreme tima: skicirajte strukturu slučaja na *flipchartu* prije pisanja samih govora.
- Rotacija uloga: zamjena pozicija *za* i *protiv* ili govornika i suca usred debate.
- Simulacija stručne debate: npr. Ovaj dom bi učinio financijsku pismenost obveznom u strukovnim školama.

✓ Samoprocjena

Potaknite učenike na refleksiju o usvojenom znanju i osobnom doživljaju tijekom aktivnosti.

Međupredmetna integracija

Nakon osnovnog tečaja debate – ili nakon uvodnih teorijskih lekcija – započnite organizaciju debata o temama specifičnim za pojedini predmet. Na taj način istovremeno ostvarujete disciplinarne i interdisciplinarne ciljeve.

► **Dva načina integracije**

- Koristite nastavni plan i program svih strukovnih predmeta – povijest, biologija, etika, ekonomija, društveni predmeti – za izgradnju interdisciplinarnog učenja.
- Uvedite debatiranje kao projekt o relevantnim temama u bilo kojem predmetu kako biste potaknuli istraživačke i govorne vještine.

2. Dugoročni kurikulum debate

Dugoročni kurikulum otključava obrazovni potencijal debate na više razina. Nakon što početna faza debate učenike uvede u osnove, možete koristiti debatu kao usmjereni alat za jačanje specifičnih vještina tijekom dvije godine poučavanja.

Odabrali smo tri meke vještine povezane s različitim predmetnim područjima, no možete ih zamijeniti drugima ovisno o usmjerenju vaše škole:

◆ Tri meke vještine, tri područja predmeta

- Kritičko mišljenje – humanistički i društveni predmeti
- Komunikacijske vještine – humanistički i društveni predmeti
- Timski rad – strukovni/profesionalni predmeti

1. godina – kritičko mišljenje i komunikacija

Nakon osnovnog tečaja debate, integrirajte metodologiju debate u sve predmete s naglaskom na kritičke i komunikacijske vještine. One ne podupiru samo debatiranje, već i učenje općenito – upravo stoga trebaju biti u središtu transdisciplinarnog poučavanja.

★ Ciljevi prve godine

- Analizirati i ocjenjivati argumente; prepoznavati logičke pogreške; graditi rasuđivanje utemeljeno na dokazima.
- Usavršiti vještine javnog nastupa; jasno komunicirati složene ideje; voditi uvjerljivu i argumentiranu raspravu.

✦ Aktivnosti 1. godine

- Strukturirane debate o jednostavnim temama za uvježbavanje argumentacije i pobijanja.
- Analizirati videozapise debata i studije slučaja radi učenja uvjerljivih tehnika.
- Individualni istraživački projekti o društvenim pitanjima za razvoj informacijske pismenosti.
- Improvizirano govorenje za razvoj spontanosti i jasnoće u stresnim situacijama.
- Gosti predavači iz različitih profesija o komunikaciji u stvarnom svijetu.

2. godina — timska dinamika i vodstvo

Druga godina preusmjerava se na profesionalizaciju i meke vještine koje zahtijeva tržište rada te na debate koje uključuju društveni i profesionalni kontekst učenika.

★ Ciljevi druge godine

- Učinkovito surađivati u timovima, delegirati, rješavati sukobe, pokazivati vodstvo.

✦ Aktivnosti druge godine

- Radionice o rješavanju sukoba i postizanju konsenzusa
- Mentorstvo i vodstvo vršnjaka za razvoj leaderskih vještina
- Regionalna ili nacionalna natjecanja u debatiranju za provjeru vještina pod pritiskom
- Osobna refleksija i samoprocjena radi praćenja napretka
- Procjena samorazvoja i osobni kurikulum debatanta

3. Izvanškolsko debatiranje

Izvanškolsko debatiranje uglavnom se svodi na natjecateljske prilike – lokalne, nacionalne, a ponekad i na stranom jeziku. Učenici se dobrovoljno uključuju nakon nastave. Treneri planiraju napredne aktivnosti kojima usavršavaju vještine već razvijene na nastavi – argumentaciju, dokumentarno istraživanje, izgradnju slučaja. Cilj debatnog kluba je sudjelovanje na turnirima kao što je *World Schools Debate*.

▣ Poveznica s *Priručnikom*

- *Priručnik za provedbu*: Napredni program

4. Metodologija debate u svakodnevnoj nastavi

Osim cjelina i klubova koji su u potpunosti usmjereni na debatiranje, projekt je također razvio tematska predavanja koja izravno uključuju metodologiju debatiranja u redovnu nastavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Ideja je jednostavna: nastavnici nastavljaju s nastavom svog predmeta – sigurnost u prometu, ugostiteljski menadžment, IT sigurnost, poduzetništvo, etika u zdravstvu — dok istovremeno integriraju elemente debatiranja u nastavu. Učenici ostaju aktivno uključeni i pritom razvijaju meke vještine.

Debata ne mora biti ograničena na izvannastavne klubove ili formate u punom opsegu. Ovaj fleksibilan pristup omogućuje nastavnicima da koriste debatu kao jednokratnu aktivnost, uvod ili završetak nastavne cjeline, ili kao ponavljajuću značajku svog poučavanja. Kratka debata o bijesu u prometu može upotpuniti nastavu o sigurnosti u prometu. Dvadesetominutna rasprava o ravnopravnosti spolova na radnom mjestu može biti dio nastave o poslovanju.

Jedna od ključnih inovacija projekta su same teme – one povezuju metodologiju debate s nastavom svakodnevnih predmeta. Nastavnici strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nastavljaju s iznošenjem sadržaja predmeta, istovremeno razvijajući prenosive vještine opisane drugdje u ovom *Vodiču*. Čak i kada je vrijeme za nastavu ograničeno, debata može poprimiti oblik strukturirane rasprave, mini-debate u trajanju od 20 do 30 minuta ili refleksivne vježbe koja iznosi više perspektiva.

Tematske lekcije obuhvaćaju deset tematskih područja

TEMATSKA CJELINA	TEMATSKA CJELINA	TEMATSKA CJELINA	TEMATSKA CJELINA	TEMATSKA CJELINA
Građanska pismenost	Medijska i informacijska pismenost	Ljudska prava	Interkulturaliz am	Politički i ekonomski procesi EU-a
TEMA	TEMA	TEMA	TEMA	TEMA

Spremnost za tržište rada	Rodna ravnopravnost	Komunikacijske i socijalne vještine	Borba protiv nasilja i agresije	Vrijednosti i institucije EU-a
----------------------------------	----------------------------	--	--	---------------------------------------

Radom unutar ovih područja rasprava postaje više od metode – ona postaje alat za ostvarivanje ključnih obrazovnih prioriteta i ključnih kompetencija EU-a za cjeloživotno učenje. Vrijednost ovog pristupa leži u njegovoj prilagodljivosti: učenje nastavnog predmeta ostaje u središtu, dok istovremeno jačaju međupredmetne kompetencije – komunikacija, rasuđivanje, timski rad i rješavanje problema. Rotiranjem uloga i poticanjem na promišljanje svaki učenik ostaje aktivno uključen te razvija upravo one kompetencije koje odražavaju stvarne radne situacije: pregovaranje, argumentiranje i etičko donošenje odluka.

Poveznica s Priručnikom

- *Priručnik za provedbu*: odjeljak *Tematske lekcije* – nastava prožeta debatom kroz različita strukovna područja

5. Procjena i vrednovanje u kurikulumima debate

Procjena i vrednovanje iznimno su važni, kako za nastavnike, tako i za učenike. Kada su dobro provedene, pomažu nastavnicima da uoče područjima u kojima je učenicima potrebna dodatna podrška, pružaju učenicima alate za samoprocjenu i osobni razvoj te omogućuju mjerenje prepoznatljivih vještina uz samo predmetno znanje.

Tri komplementarne faze vrednovanja

FAZA 1 Samoprocjena Učenici promišljaju o vlastitom učinku.	FAZA 2 Vršnjačko vrednovanje Učenici jedni drugima daju konstruktivne povratne informacije.	FAZA 3 Ocjena nastavnika Nastavnik zajedno s učenicima ocjenjuje sadržaj i vještinu raspravljanja.
---	---	--

Sve tri faze koriste kriterije povezane s odabranim formatom i specifičnim ciljevima. Faze 1 i 2 ne samo da usavršavaju debatne vještine – one razvijaju samoprocjenu i vršnjačko vrednovanje kao prenosive meke vještine, gradeći pritom empatiju, kritičko mišljenje i svjesnost. Povratne informacije učenika koji sudjeluju u ocjenjivanju dragocjen su doprinos konačnoj procjeni nastavnika.

Nakon 1. i 2. faze uključuje se nastavnik. Koristite bilješke s opažanja tijekom pripreme – istraživanje, analizu, izgradnju argumenata u učionici. Izradite obrasce za praćenje za svaku fazu pripreme, procjenjujući promatrane vještine na ljestvici od minimalno do potpuno razvijenih. Zatim zaključite ocjenu prema kriterijima koje ste učenicima prethodno obznanalili.

Ocjenjivanje debate razlikuje se od standardnog školskog ocjenjivanja. Morat ćete odlučiti kako rezultate ovog formata pretvoriti u školsku ocjenu određivanjem težinske vrijednosti pojedinih kriterija. Za pretežito disciplinarni ciljeve – odnosno za procjenu koliko dobro učenik vlada gradivom – dajte prednost „sadržaju“ te logičkom strukturiranju argumenata i pobijanja, uz manji naglasak na samu strategiju ili stil. Uzmite u obzir i stilove učenja: za osjetljive učenike ili one s poteškoćama u komunikaciji, „stil“ tretirajte kao sekundaran u odnosu na argumentaciju, pobijanje, sažimanje ili slušanje.

Za razliku od natjecateljske debate, ocjenjivanje u učionici trebalo bi biti formativno – usmjereno na povratne informacije koje pomažu učenicima da napreduju i zadrže pozitivan stav prema nastupu pred razredom, što u početku može biti iznimno stresno.

Primjer rubrike za ocjenjivanje debate — za upotrebu u učionici

Kriterij	Na što obratiti pozornost?	Bodovi (1–5)
Sadržaj (argumenti i dokazi)	Jasnoća argumenata, relevantni primjeri, kvaliteta dokaza	1 = slabo / nejasno

		5 = snažno, dobro potkrijepljeno
Organizacija i struktura	Logički tijek, jasna izgradnja slučaja, učinkovita uporaba vremena	1 = neorganizirano 5 = jasno i strukturirano
Izlaganje i stil	Ton glasa, govor tijela, kontakt očima, angažman publike	1 = vrlo slabo 5 = samouvjereno i uvjerljivo
Opovrgavanje i spremnost na odgovore	Obraćanje protuargumentima; učinkoviti odgovori	1 = zanemarivanje ili iskrivljavanje 5 = snažno i precizno
Timski rad i suradnja	Izbalansirane uloge, glatki prijelazi, uzajamna podrška	1 = neuravnoteženo 5 = izvrsna suradnja

Tri dimenzije: procjena, vrednovanje i povratne informacije

◆ Procjena

Razvijte jasnu matricu (rubriku) koja obuhvaća sadržaj, izvedbu, organizaciju i pobijanje argumenata. Kriteriji moraju biti objektivni, specifični i mjerljivi. Povežite ocjenjivanje nastavnika s vršnjačkim vrednovanjem i samoprocjenom kako bi učenici preuzeli odgovornost za vlastiti napredak. Koristite kontinuiranu formativnu procjenu za praćenje napretka i prilagodbu nastavnih aktivnosti.

■ Vrednovanje

Aktivno praćenje debata – analiza argumenata te neverbalne i paraverbalne komunikacije. Snimanje debata omogućuje dublju kasniju dublju analizu. Individualna povratna informacija najvrjedniji je korak; dogovorite individualne sastanke s učenicima kako biste analizirali njihov učinak i postavili realne ciljeve za daljnji razvoj.

★ Povratne informacije

Specifične i pravovremene. Kombinirajte pozitivno ohrabrenje s konstruktivnom kritikom kako biste izgradili samopouzdanje učenika. Referirajte se na konkretne trenutke iz debate. Pomozite učenicima da postave ostvarive ciljeve – naglasite da je napredak proces, a ne jednokratni događaj.

Zaključak

Projekt *Voice of Vocation* uspostavlja istraživanjem utemeljen model koji se može primijeniti na različite razine integracije debate u strukovne škole. *Metodološki vodič* služi kao pedagoški kompas koji donosi ciljeve, načela, strukturu i usklađenost s ključnim kompetencijama EU-a. *Priručnik za provedbu* pretvara ga u gotove nastavne materijale, dok e-učenje osigurava kontinuirani stručni razvoj nastavnika.

Što se time mijenja — za nastavnike, učenike i škole?

NASTAVNICI Raznovrsnije metode Manji pedagoški rizik, manje vremena za pripremu, jasne matrice (rubrike) i stupnjevit pristup – od mikroaktivnosti do cjelovitih nastavnih cjelina.	UČENICI Razvoj ključnih vještina Kritičko mišljenje, komunikacija, timski rad, samopouzdanje i aktivno građanstvo – a time i zapošljivost te otpornost.	ŠKOLE Održavanje kvalitetne prakse Otvoreni resursi i mreže (IDEA i dalje), usklađeni s europskim politikom i preporukama.
---	---	--

Ovo nije samo još jedan priručnik. To je mehanizam za promjenu nastave u učionicama – pretvaranje učionica za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (VET) u prostore za raspravu, suradnju i promišljanje, što VET čini relevantnijim za svakodnevni život, radno okruženje i demokratsko sudjelovanje.

„Metodološki vodič“ odgovara na pitanja ŠTO i ZAŠTO. „Priručnik za provedbu“ pokazuje KAKO. E-učenje nam omogućuje da nastavimo učiti i profesionalno se usavršavati.

Recenzije

Osim razvojnog procesa, *Metodološki vodič* prošao je sveobuhvatnu stručnu i vršnjačku recenziju kako bi se osigurala i akademska kvaliteta i praktična primjenjivost. Provedene su četiri recenzije: jedna od strane stručnjaka za debatnu pedagogiju, dvije od nastavnika strukovnog obrazovanja (jedan izravno uključen u projekt, jedan neovisan) te jedna od strane stručnjaka za obrazovanje. Recenzije su donijele različite perspektive – metodologiju debate, strukovno obrazovanje i širu pedagogiju – te su pomogle doraditi *Vodič* kako bi bio metodološki točan, pedagoški utemeljen i odmah primjenjiv u učionici.

„*Metodološki vodič* projekta *Voice of Vocation* iznimno je vrijedan resurs za nastavnike u strukovnim školama. Jasno pokazuje kako metodologija debate može poticati aktivno učenje i razvijati komunikacijske vještine, kritičko mišljenje i timski rad – ključne vještine za zapošljivost i građanski angažman učenika. Tekst je jasan, stručno utemeljen i pedagoški primjenjiv. Kao nastavnica strukovnog obrazovanja, smatram da *Vodič* značajno doprinosi modernizaciji nastave i jačanju kompetencija učenika i nastavnika. Potiče nastavnike na primjenu metodologije debate kroz jednostavne, konkretne primjere i pokazuje im kako to učiniti.“

— Mirna Dovhanj, nastavnica engleskog i njemačkog jezika, Strukovna škola Vinkovci

„*Vodič* omogućuje nastavnicima bez prethodnog iskustva u debatiranju da postupno, temeljito i učinkovito pripreme učenike za debatiranje. Podržava upotrebu metoda aktivnog učenja, primjenjuje metodologiju debatiranja kao nastavni alat i upućuje čitatelje na druge izvore znanja. Nastavnici ga mogu koristiti u okviru strukovnog kurikula koji vodi do relevantnih kvalifikacija – osobito zbog njegove čvrste povezanosti s ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje i međupredmetnim temama.“

— Ivanka Jareb, dipl. iur., nastavnica pravnih predmeta, Škola ekonomije i uredske tehnologije Bjelovar / Trgovačka škola Bjelovar

„*Metodološki vodič* *Voice of Vocation* dobro je strukturiran, vrlo praktičan i inovativan obrazovni resurs. Uspješno povezuje teorijske temelje metodologije debate sa specifičnim potrebama strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (VET), potičući razvoj ključnih kompetencija u skladu s trenutačnim standardima EU-a. Tekst je jasan, koherentan i zanimljiv, a integracija *Vodiča*, *Priručnika* i e- modula pružit će nastavnicima sveobuhvatan sustav podrške koji se izravno može primijeniti u svakodnevnoj praksi. Njegova je posebna snaga u promicanju aktivnog građanstva i poboljšanju

komunikacijskih vještina koje su osobito relevantne za učenike strukovnog obrazovanja, uključujući one iz ranjivih skupina. *Vodič* je izvrstan primjer pedagoške prakse i vrijedan doprinos poboljšanju metodologije nastave i razvoju prijeko potrebnih mekih vještina među učenicima strukovnog obrazovanja.“

— Eli Pijaca Plavšić, neovisna stručnjakinja za obrazovanje

„*Metodološki vodič Voice of Vocation* ističe se i kao pedagoški alat i kao transformativna vizija za suvremenu nastavnu praksu. Pokazuje kako kritičko mišljenje, komunikacija i građanski angažman mogu postati organski dio strukovnog obrazovanja. Pružajući strukturiran, ali fleksibilan pristup, *Vodič* pomaže nastavnicima da obogate svoja predavanja smislenim dijalogom i potaknu angažiranije, reflektirajuće i suradničko okruženje za učenje. *Vodič* uvjerljivo tvrdi da suvremeno tržište rada zahtijeva mnogo više od tehničke stručnosti. Ono što *Metodološki vodič Voice of Vocation* izdvaja od drugih metodoloških publikacija jest njegova predanost pristupačnosti i praktičnoj primjeni. Struktura je jasna, detaljna i usmjerena na korisnika: počinje s teorijskom osnovom i postupno te koncepte prevodi u prilagodljive planove i programe nastave, modele nastave i rubrike vrednovanja. Nastavnici se vode korak po korak – od analize teze i izgradnje argumenata do procjene i povratnih informacija – pokazujući kako debatu mogu uvesti čak i odgajatelji bez prethodnog iskustva. Integriranjem debate u središte stručne pedagogije, učenje se postavlja kao aktivan, refleksivan i demokratski proces.“

— Gabrijela Martić, stručnjakinja i trenerica debate, Hrvatsko debatno društvo

Bilješke i izvori

1. Percepcija izvršnih direktora o 10 najvažnijih mekih vještina potrebnih na suvremenom radnom mjestu
2. Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje
3. Europski program vještina — Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost (Europska komisija)
4. Komunikacija Europske komisije COM(2010) 352 final — Europa, turistička destinacija broj 1 u svijetu
5. Svjetski ekonomski forum, Izvješće o budućnosti poslova 2023.
6. Mezuk i dr. (2021.): Sudjelovanje u debatama i akademski uspjeh među srednjoškolcima u Neovisnom školskom okrugu Houston, 2012 – 2015.